

Rusiya ilə Azərbaycanın münasibətləri strateji tərəfdaşlıq xarakteri daşıyır

Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Vladimiroviç Putinin Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyinə (AZƏRTAC-a) müsahibəsi

Sual: Siz Rusiya-Azərbaycan iki-tərəfli münasibətlərinin indiki səviyyəsini və bu münasibətlərin dərinləşməsi perspektivlərini necə qiymətləndirərdiniz?

V.Putin: Rusiya ilə Azərbaycanın münasibətləri strateji tərəfdaşlıq xarakteri daşıyır. Bu münasibətlərin əsasını qədim dostluq və mehriban qonşuluq ənənələri, hüquq bərabərliyi, bir-birinin mənafelərinə hörmət, ortaq tarix və mədəniyyət, milyonlarla insanın qaynayıb-qarışmış taleləri təşkil edir.

İki ölkənin dövlət başçıları, hökumətləri və parlamentləri arasında qarşılıqlı etimada əsaslanan əlaqələr məhz bu cür möhkəm təməl üzərində inkişaf edir. Ticari-iqtisadi və investisiya, energetika sferalarında, nəqliyyat infrastrukturunu, avtomobilqayırmı, səhiyyə sahələrində qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq dərinləşir.

Bir faktı da qeyd edim ki, regionlarımız arasında kooperasiya çox yüksək səviyyəyə qalxıb. Bu gün Rusiya Federasiyasının 17 subyekti Azərbaycandakı tərəfdaşları ilə ticari-iqtisadi, elmi-texniki və mədəni əməkdaşlıq haqqında sazişləri həyata keçirir. Rusiyanın 70-dən çox regionunun müəssisə və şirkətlərinin sizin ölkə ilə xarici ticarət münasibətləri var.

Biz Cənubi Qafqazda MDB və aparıcı beynəlxalq strukturlar çərçivəsində sıx qarşılıqlı fəaliyyət göstəririk. Xəzərdə əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün əhəmiyyətli potensial görünür - ilk növbədə Rusiya, Azərbaycan, İran, Qazaxıstan və Türkmənistanın daxil olduğu "Xəzər beşliyi" və İranın iştirakı ilə formalaşmaqda olan üçtərəfli tərəfdaşlıq çərçivəsində. Humani tar əlaqələr dostluq və mehriban qonşuluq münasibətlərinin möhkəmlənməsində mühüm rol oynayır. Məsələn, qeyd edə bilərəm ki, təhsil sahəsində əlaqələrin dinamika sürmədən artır. Hazırda 15 minə yaxın azərbaycanlı tələbə Rusiyada təhsil alır, Azərbaycanda isə Rusiya ali məktəblərinin filialları uğurla fəaliyyət göstərir.

Bizim birgə layihəmiz - Rusiya və Azərbaycan prezidentlərinin himayəsi altında keçirilən Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumu müasir dövürün aktual problemlərinin müzakirəsi üçün öz əhəmiyyətini və ona tələbat olduğunu nümayiş etdirir. Nisbətən qısa müddətdə - 2011-ci ildən bəri bu forum regional və beynəlxalq ictimai həyatın mühüm hadisəsinə çevrilib. İndi azərbaycanlı həmkarlarımızla birlikdə bu ilin sentyabr ayına planlaşdırılmış beşinci görüşü fəal hazırlaşırıq.

Əminəm ki, Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin bundan sonra da durmadan inkişaf etməsi regional sabitliyin və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması, Cənubi Qafqazda sülhün və qarşılıqlı anlaşmanın dəstəklənməsi, xalqlarımızın əsas maraqlarının reallaşması üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Sual: Global böhran Rusiya ilə Azərbaycan arasında ticarətin həcmində də təsir göstərmişdir. Sizin fikrinizcə, əmtəə dövriyyəsinin artırılması və sənaye kooperasiyası, qarşılıqlı sərmayə qoyuluşu da daxil olmaqla bütövlükdə iki ölkənin iqtisadi əməkdaşlığının stimullaşdırılması üçün nə etmək lazımdır?

V.Putin: Dünya iqtisadiyyatının mürəkkəb, əlverişsiz konyunkturunu həqiqətən bizim işgüzar əlaqələrə də təsir göstərmişdir. Bununla belə, Rusiyanın MDB ölkələri ilə xarici ticarətində Azərbaycan Belarus, Qazaxıstan, Ukrayna və Özbəkistandan sonra beşinci yeri tutur. Rusiya isə Azərbaycan mallarının idxalında liderlik edir.

Federal Gömrük Xidmətinin məlumatına görə, 2015-ci ildə Rusiya ilə Azərbaycan arasında əmtəə dövriyyəsi 2014-cü ildəki 4 milyard dollar ilə müqayisədə 30 faiz azalaraq 2,8 milyard dollara düşüb. Bu il vəziyyətdə hələlik dönüş edə bilməyirik: yanvar-may aylarının yekunlarına görə, qarşılıqlı əmtəə dövriyyəsinin həcmi 568,5 milyon dollar olub. Bu, 2015-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 52,8 faiz azdır.

Düşünürük ki, bizim bazarda tələbat duyulan Azərbaycan kənd təsərrüfatı məhsullarının Rusiyaya satışının, həmçinin Rusiyadan Azərbaycana əkin sahələrinin genişləndirilməsi üçün zəruri olan gübrə və kənd təsərrüfatı texnikası ixracının artırılması qarşılıqlı ticarətin genişlənməsində mühüm rol oynaya bilər.

Hesab edirik ki, "Uralvaqonzavod" tərəfindən Azərbaycana dəmir yolu nəqliyyatı göstərilməsi, "Krasnoye Sormovo" zavodu tərəfindən Azərbaycan Dövlət Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi üçün iki tankerin tikintisi və çatdırılması, Rusiyanın "R-Farm" şirkətlər qrupunun iştirakı ilə birgə eczacılıq istehsalatının təşkili planları tam həcmdə yerinə yetiriləcək.

Nəqliyyat, maliyyə, sığorta, telekommunikasiya, mədəniyyət və istirahət sahələrində xidmətlərin qarşılıqlı ticarətinin inkişafını ticari-iqtisadi əlaqələrin inkişafının daha bir

mühüm istiqaməti ola bilər. Bu sahələr elə indi əmtəə dövriyyəsinin ümumi göstəricilərinə təxminən 20 faiz - 0,5 milyard dollar əlavə edir.

"Şimal-Cənub" beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi çərçivəsində İran və Azərbaycan dəmir yollarının birləşdirilməsi nəzərə alınmaqla Rusiyanın və Azərbaycanın tranzit potensialından tamdərqli istifadə edilməsi üçün yeni perspektivlər açılır.

Rusiya Ticarət-Sənaye Palatası nəzdində təşkil edilmiş Rusiya-Azərbaycan İşgüzar Şurası çərçivəsində ölkələrimizin biznes dairələri arasında qarşılıqlı fəaliyyətin inkişaf etdirilməsini vacib hesab edirik. Umidvarıq ki, Azərbaycanda da analoji qurum yaradılacaq.

Əmtəə dövriyyəsinin azalması fonunda dövlətlərimizin investisiya sahəsində əməkdaşlığı tamamilə sabit inkişaf edir. Bu gün Rusiyanın 600-ə yaxın şirkəti, o cümlədən yüz faiz Rusiya kapitalı əsasında işləyən iki yüzə yaxın şirkət Azərbaycan bazarında fəaliyyət göstərir. Eyni zamanda Rusiyanın Azərbaycana birbaşa investisiyaları 1,4 milyard dollara yaxındır.

Hazırda ölkələrimizin şirkətləri arasında qarşılıqlı hesablaşmalar əsasən dollarla aparılır. Biz bu şirkətlərin qarşılıqlı hesablaşmalarının milli valyutalara keçirilməsini stimullaşdıraraq şərait yaradılması işini davam etdirəcəyik.

Şübhəsiz ki, ikitərəfli ticari-iqtisadi əlaqələrdə bugünkü mənfəət hallar müvəqqəti xarakter daşıyır. Əminlik ki, biz tərəfdaşlar kimi sıx birgə fəaliyyət göstərməklə qarşılıqlı ticarəti davamlı artım trayektoriyasına çıxara biləcəyik.

Sual: Hazırda yeni integrasiya konfigurasiyası - Azərbaycan-İran-Rusiya regional əməkdaşlıq formatı yaranmaqdadır. Bu üçtərəfli qarşılıqlı fəaliyyətin özəyi "Şimal-Cənub" nəqliyyat dəhlizi layihəsi hesab edilir. Sizin fikrinizcə, üç ölkənin əməkdaşlığının həyat qabiliyyətli və səmərəli olmasını daha hansı sahələrdəki layihələr təmin edə bilər? Üçtərəfli səviyyədə əlaqələr, məsələn, Xəzər dənizinin bölgüsü, onun energetika və bioloji resurslarından istifadə edilməsi məsələsində mövcud olan bəzi ziddiyyətlərin aradan qaldırılmasına kömək edə bilərmi?

V.Putin: Azərbaycan Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyevin dəvəti ilə avqustun 8-də biz iqtisadiyyatdan və humanitar əlaqələrdən başlanmış təhlükəsizlik və terrorizmə qarşı mübarizə məsələlərinə qədər ən müxtəlif sahələrdə uzunmüddətli qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi perspektivlərini müzakirə etmək üçün ilk dəfə üç dövlət başçısı səviyyəsində Bakıda toplaşacağıq.

Ümumi uzunluğu 7200 kilometr olan "Şimal-Cənub" beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi flaqman layihəsi bizim danışıqların fokusunda olacaq. Bu layihə Hindistandan, İrandan, Fars körfəzi ölkələrindən Azərbaycanın, Rusiya Federasiyasının ərazisinə, daha sonra Şimali və Qərbi Avropaya tranzit yüklərin daşınması üçün optimal imkanlar yaradılmasına yönəlib.

Qeyd edim ki, 2015-ci ilin yekunlarına görə, "Rusiya Dəmir Yolları" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin iştirakı ilə "Şimal-Cənub" beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi ilə yükdaşımalarının həcmi 7,3 milyon ton olub. Bu, 2014-cü ilin müvafiq göstəricisindən 4,1 faiz və ya 0,3 milyon ton çoxdur.

Energetika, nəqliyyat infrastrukturunu sahələrində strateji investisiya layihələrinin reallaşdırılması qarşılıqlı fəaliyyətin digər perspektivli istiqamətləridir. Xidmətlər ticarətinin, o cümlədən turizm, səhiyyə, təhsil sahələrində genişləndirilməsi üçün yaxşı imkanlar vardır. Üçtərəfli dialoqun "Xəzər" tərkib hissəsi də olacaq. Məlum olduğu kimi, son illər Xəzərəyən ölkələr Xəzərdə əməkdaşlığın müxtəlif aspektləri, o cümlədən onun energetika və bioloji resurslarından istifadə edilməsi ilə bağlı məsələlərin razılaşdırılmasında xeyli irəliləyişə nail olublar. Müvafiq sazişlər imzalanıb, onlar uğurla reallaşır. Xəzər dənizinin hüquqi statusu barədə əsas konvensiya üzərində iş başa çatmaq üzrədir.

Sual: İranın nüvə proqramı ilə bağlı vəziyyətin tənzimlənməsinə dair qərar qəbul edildəndən sonra

Moskva ilə Tehran arasında qarşılıqlı münasibətlərin intensivliyi nəzərəcarpacaq dərəcədə artıb. İranda, öz növbəsində, regionda daha fəal rol oynamağa çalışır, o cümlədən Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatında (ŞƏT) öz statusunu yüksəltməyə cəhd göstərir. Siz Rusiya-İran əməkdaşlığının perspektivlərini necə görürsünüz?

V.Putin: İran Rusiyanın çoxdankı tərəfdaşdır. İnanırıq ki, İranın nüvə proqramına dair hərtərəfli sazişdən sonra İran ətrafında gerginliyin azalması ikitərəfli əlaqələrin xeyrinə olacaq.

Biz ilk növbədə ticari-iqtisadi əməkdaşlığın genişləndirilməsini davam etdirmək niyyətindəyik. Keçən il noyabrın 23-də Tehrana səfərin və İranın Ali Rəhbəri Əli Xameneyi, həmçinin İran Prezidenti Həsən Ruhani ilə danışıqların gedişində əmin oldum ki, İran rəhbərliyi həqiqətən bu yanaşmaya şərikdir.

Məsələn, birgə səylərlə qarşılıqlı ticarətin həcmi artırmağa müvəffəq olduq. Cari ilin ilk beş ayının yekunlarına görə, ticarətin həcmi 70 faiz artaraq təqribən 855 milyon dollar təşkil edib.

Rusiya-İran əməkdaşlığı artıq indinin özündə bir sıra istiqamətlərdə strateji xarakter daşıyır. Bu, ilk növbədə "dinc atom" sahəsində birgə işə aiddir. İranda Rusiya texnologiyaları əsasında birinci "Buşəhr" Atom-Elektrik Stansiyası inşa edilib. İranda rusiyalı mütəxəssislər tərəfindən daha səkkiz atom enerji blokunun tikilməsi üzrə planlar razılaşdırılıb.

İranın nüvə proqramı üzrə fəaliyyət planının yerinə yetirilməsində, o cümlədən saflaşdırılmış uranın emalında və istehsal güclərinin profilinin dəyişdirilərkə sabit izotopların istehsalına yönəldilməsində bundan sonra da iranlı tərəfdaşlara kömək edəcəyik.

Neft-qaz, aviakosmik və elektroenergetika sahələrində irimiqyaslı birgə layihələr işlənilir. Məsələn, Rusiya Fars körfəzi sahilində, Bəndər-Abbas şəhəri yaxınlığında istilik-elektrik stansiyasının tikintisinin maliyyələşdirilməsi və İranın şimal-şərqində Qarınar-İncəburun dəmir yolu sahəsinin elektrikləşdirilməsi üçün İrana 2,2 milyard avro məbləğində iki dövlət krediti vermək niyyətindədir.

Avrasiya İqtisadi İttifaqı ilə İran arasında azad ticarət zonasının yaradılması Rusiya-İran ticarət və investisiya əlaqələrinə güclü təkan verə bilər. Mümkün sazişin parametrlərini etibarlı öyrənmə birgə tədqiqat qrupu artıq işə başlayıb.

Biz regional məsələlərdə də Tehranla qarşılıqlı tərəfdaşlıq əlaqələrinin möhkəmlənməsində maraqlıyıq. Bunu Mərkəzi Asiyadan və Xəzər zonasından tutmuş Yaxın Şərqə qədər geniş ərazidə sabitliyin və təhlükəsizliyin qorunmasının mühüm amili hesab edirik. İranın Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatına tamhüquqlu üzv olmaq səylərini bundan sonra da dəstəkləyəcəyik.

Sual: Son vaxtlar dünyada, o cümlədən ölkələrimizin sərhədlərinin bilavasitə yaxınlığında terrorizmin və zorakılığın görünməmiş dərəcədə artması müşahidə olunur. Sizcə, ümumi təhlükəsizliyi təmin etmək və təhdidlərə qarşı mübarizə aparmaq üçün Rusiya, Azərbaycan və İran nə edə bilər?

V.Putin: Əlbəttə, Rusiya, Azərbaycan və İran sərhədlərinin bilavasitə yaxınlığında Əfqanıstan və Yaxın Şərq kimi iki iri qeyri-sabitlik ocağının olması bizi narahat etməyə bilməz. Bu regionlardan ilk növbədə narkotiklərin axınına, silah qaçaqmalçılığının, silahlıların yerdəyişməsinin artması ilə bağlı beynəlxalq terrorizm və transsərhəd cinayətkarlıq təhlükəsi yaranır.

Xüsusi vurğulayıram, bu yaxınlarda dünyanın müxtəlif regionlarında törədilmiş terror aktları bir daha göstərir ki, terrorizmə qarşı yalnız birlikdə, beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə əsaslanaraq, BMT əlaqələndirici rol oynamaqla, mübarizə aparmaq olar. Burada ikili standartlar olmamalıdır, terrorizmlə "yaxşılar" və "pislər"ə bölmək olmaz. Əlbəttə, terrorçu, radikal və ekstremist qruplaşmalardan siyasi və ya geosiyasi maraqlar üçün istifadə etməyə çalışmaq yolverilməz və son dərəcə təhlükəlidir.

Ölkələrimiz beynəlxalq birlikdə məhz bu prinsipləri fəal surətdə öne çəkir, istər siyasi səviyyədə, istərsə

də hüquq mühafizə və xüsusi xidmət orqanlarının xətti ilə çoxtərəfli əməkdaşlığı maksimum genişləndirməyə və möhkəmləndirməyə çalışır.

Bu gün Rusiya, Azərbaycan və İranın bu sahədə sıx dialoq yaratmasından danışmaq olar. Belə ki, biz Bakı ilə MDB-nin Antiterror Mərkəzi çərçivəsində, habelə ikitərəfli əsasda qarşılıqlı fəaliyyət göstəririk. Mühüm yanaşmalarda Tehranla da mövqələrimizdə yaxınlaşma var. Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının xətti ilə çoxtərəfli antiterror əməkdaşlığının dərinləşməsində əlavə imkanlar görürük.

İranlı tərəfdaşlarımızla birlikdə narkotiklərin qaçaqmalçılıq yolu ilə daşınması kanallarının kəsilməsi üzrə "Təmiz Xəzər" adlı əməliyyat keçiririk. "Xəzər antinarkotik beşliyi" forumunun böyük potensialı var.

Hesab edirəm ki, üçtərəfli formatda da terror və narkotiklər əleyhinə qarşılıqlı fəaliyyətin genişləndirilməsi üçün çox yaxşı perspektivlər var.

Sual: Son vaxtlar Rusiya Dağlıq Qarabağ münasibətlərinin həllində vasitəçilik səylərini fəallaşdırıb. Həmçinin məlumdur ki, aprel ayında gerginliyin eskalasiyasından sonra təmas xəttində atəşkəs məhz Rusiya tərəfinin vasitəçiliyi ilə bərpa olunub. Azərbaycan ilə Ermənistan prezidentləri arasında Sankt-Peterburqda keçirilən, tərəflərin faydalı və səmərəli adlandırdıqları görüşün təşəbbüsünü da Rusiya olub. Belə bir fikir var ki, Qarabağ düşünlünün açılmasında həlledici rol məhz Rusiya oynaya bilər. Siz bununla razısınız?

V.Putin: Rusiyanın Azərbaycan və Ermənistan ilə dərin tarixi köklər, strateji xarakterli münasibətlər, coğrafi yaxınlıq bağlayır. Buna görə də biz həqiqətən maraqlıyıq ki, qonşu regionda sülh və asayiş yenidən bərqərar olsun, orada insanlar həlak olmasınlar, sərhədlər açılsın, iqtisadi əlaqələr bərpa edilsin.

Bunun üçün nə mümkündürsə, edirik. Xatırladım ki, Rusiyanın birbaşa köməyi ilə 1994-cü ilin mayında atəşkəs haqqında saziş imzalanıb və bu saziş indiyə qədər atəşkəs əsasını təşkil edir. 2008-ci ildə Moskva Bəyannaməsinin qəbul edilməsi mühüm mərhələ oldu. Sənəddə təsdiq edilib ki, münacişənin tənzimlənməsinə yalnız siyasi yolla nail olmaq mümkündür. Yeri gəlmişkən, bu, Dağlıq Qarabağ münacişəsinin tənzimlənməsinə dair Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin imzaladıqları ilk və hələlik yeganə sənəddir. Bu il aprel ayının əvvəlində irimiqyaslı döyüş əməliyyatlarının dayandırılmasında da məhz Rusiya həlledici rol oynayıb.

Xüsusi vurğulamaq istəyirəm ki, biz Azərbaycana və Ermənistanla hansısa hazır reseptlər qəbul etməyə əsla çalışmırıq. Tərəflər kənardan təzyiq olmadan özləri razılığa gəlməli, qarşılıqlı məqbul həll yolları tapmalıdırlar. Bu, bizim qəti mövqeyimizdir.

Kompromisin əldə edilməsi ərazi bütövlüyü və xalqların təyini-müqəddərət hüququ prinsipləri arasında optimal tarazlığın tapılmasını nəzərdə tutur. Biz Azərbaycan və Ermənistan rəhbərliyi üzərində necə böyük bir məsuliyyətin olduğunu tam başa düşürük. Münacişənin həllinə dair bu il iyunun 20-də Sankt-Peterburqda keçirilən sonuncu sammitdə üstünlük təşkil edən konstruktiv əhvali-ruhiyyəni əlqışlayırıq.

Tənzimlənmənin son məqsədi elə bir razılaşma olmalıdır ki, tərəflərdən heç biri nə qalib, nə də məğlub sayılsın, güzəştərlə qarşılıqlı, tərəflərin hər birinin qazancı həm Azərbaycanda, həm Ermənistanda ictimai rəy üçün aydın olsun.

Öz növbəsində Rusiya problemin cəlb olunmuş bütün tərəfləri razı salacaq həll variantını dəstəkləməyə, digər vasitəçilərlə birlikdə tənzimlənmənin qarantı kimi çıxış etməyə hazırdır.

Daha bir mövzuya toxunmaq istərdim. Bəzən deyirlər ki, Rusiya Dağlıq Qarabağın tənzimlənməsi ilə bağlı fəaliyyəti inhisarlaşdırmağa, digər vasitəçiləri kənarlaşdırmağa çalışır. Bu, yanlış təsəvvüdüür. Rusiya Prezidentinin iştirakı ilə Qarabağ mövzusunda dair üçtərəfli sammitlər, onların sayı iyirmidən çoxdur, - münacişənin tənzimlənməsi üzrə ATƏT-in həmsədrləri Rusiya, ABŞ və Fransa olan Minsk qrupunun səylərini üzvi şəkildə tamamlayır. Qeyd edim ki, Sankt-Peterburqda yuxarıda adıçəkilən üçtərəfli zirvə görüşünün yekun hissəsində Amerika və Fransa nümayəndələri də iştirak ediblər.

Öz növbəsində, bu il mayın 16-da Vyanada ABŞ-ın təşəbbüsü ilə İlham Heydər oğlu Əliyevin və Serj Azatoviç Sarkisyanın görüşünə Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Viktoroviç Lavrov və Fransa Xarici İşlər Nazirliyinin Avropa işləri üzrə dövlət katibi Arlem Dezir dəvət edililib.

Belə yanaşma beynəlxalq münacişələrin həllində necə işləməyin mümkün və lazım olmasının nümunəsidir. Umidvaram ki, tərəflərin hamını qane edən həllə nail olmalarına birgə səylərlə kömək edə biləcəyik.